

6081.

Am.

JÁNOS APOSTOL ELSŐ LEVELE

/Rövid vezérfonal/

BEVEZETÉS. a/ Műfaját tekintve levélnek kell tartanunk ezt a bibliai iratot. Igaz, hogy a levélforma minden külső kellékét nélkülözi, mégsem pusztán prédikáció, leírt szóbeli intelem vagy efféle. A levél egészen megfogalmazásából u.i. az tűnik ki, hogy írója írásbeli kapcsolatban áll az olvasókkal. A levél erősítő, bátorító bizonydgtétel a helyes keresztyén álláspontról. Ezt azonban vita formájában fejti ki igen sokszor. Ellenfelei gnosztikusok, és a szekta különösen az apostoli kor vége óta komoly vesszédelmeket jelent a gyülekezetekre. Veszont az a gyülekezet, azok a gyülekezetek, az a keresztyén típus, amelyhez a levél szól, ismeri az igazságot. Arra since szükségük, hogy a levélíró óvja őket a vesszélyektől. Csak a hit teljes koinoniájának akar velük együtt örülni, hogy így támasszuk lehessen a helytelen álláspont ellen való küzdelemben.

b/ Az ellenfél fogalmi körének főbb vonásai: az öncélú és gögőse istenismeret /gnósis/, amellyel szemben a levélíró az etikai parancsot hangsztatja /dikaioisyné, entolás terein/; Jézust ők is vállalják Krisztusnak, de ezt annyira a gyülekezetektől eltérő módon juttatják kifejezésre az életükben - a büntelenség hamis tudatában s egy egészen helytelen údvizonyosságban, - hogy a levélíró antikrisztusi vonásokat ismer fel bennük; ember- és világszemléletükre a görög szemlélet helytelen dualizmusa jellemző, rossznak tartanak mindent, ami anyag és test, önmagában jónak azt, ami szellem és pneuma; így végül Krisztusról alkotott képük is helytelenné válik, mert szétdarabolják Krisztust és doketista krisztológiába esnek bele; mivel pedig az egyház mindig olyan, amilyen a Krisztusról alkotott képe, ezért a levélíró rámutat arra, hogy a gnosztikus veszély az egész egyház telje életét veszélyezteti, hiszen aki a gnosztikus-doketista krisztológia útján indul el, az elveszti érzékét az emberi történelem iránt. "Aki a gnosztikusok módjára félredobja a történeti valóságokat, az csak eltorsithatja mindazt, ami Isten akaratából történik s aminek éppen ezért joga van az érvényességre" /HAUCK/.

c/ Ezekre a negatív vonásokra a levél a következő pozitívumokban válaszol: a kegyesség és az etikai valóság összefüggésének hangsztatásában, Jézus személye egységének védelmezésében és a történetiség hangsúlyozásában, iránta való érzékünk és felelősségünk felébresztésében, ébrentartásában. Főbb gondolatai ezek: Isten lényege a szentséges szeretet, ebben benne van a megbocsátás indulata s Isten bűnbocsánatának tovább áradó hatása is; a keresztyén ember Istentől született új ember, ezért minden istenellenes dologgal belsőképen szakítania kell; a kegyesség lényege az Istennel való belső közösség, amelynek testvéri szeretetben kell folytatódnia, mert ez az igazi istenismeret egyetlen garanciája; a gnosztikus /ontológiai/ dualizmussal egy másik dualizmust állít szembe: az etikai, fény és sötétség, szeretet és gyűlölet, Isten és világiasság, Isten fiai és az ördög fiai egymást kizáró ellentéteit. Megfogalmazásában sokat merít a korai gnóziából, de az e nyelven kifejezett lényeg lényege szerint keresztyén marad.

d/ Szerkezetét tekintve nem adhatunk "egyedül helyes" felosztást, - hiszen olyan felépítése, amely ilyesmit kétségtelenné tehetne. Inkább hullámzó vagy láncszerű a szerkezete: egy-egy nagy gondolatot ragad meg újra és újra, azt minden oldalról körülhatárolja, antitétikusan, polemikusan fő- és mellékigazság formájában, tétel és következmény egymás mellé állításával ábrázolja, ennek során végül eljut egy vele határos másik nagy igazsághoz, akkor áttér erre, s ezzel ugyanezt a módszert csinálja végig. Így az egyes egységek határai érthetően elmosódnak.

e/ A szerzőség kérdése a negyedik evangéliumával függ össze. Az egyházi hagyomány János apostolnak tulajdonítja, a 2. században már idézik. Maga a levél nem tart igényt az apostoli szerzősége, még a szentatnosság-ról szóló része sem szükségszerűen így értendő. A szinoptikusoktól minden

esetre élesen elválasztja krisztológiáját, s ez a negyedik evangélium mellé állítja. Es a hasonlóság az alapja az egyházi hagyománynak is, s azt nyugodtan megállapíthatjuk, hogy a negyedik evangélium és János első levele legalábbis egy keresztyén körből került ki, ha nem épen egy szerző műve. Ugy is szokták elgondolni a két irat viszonyát, hogy Ján. 1. levelében a szerző a maga nevében mondja el krisztológiai tanítását, de ugyanest az álláspontot adja részben Krisztus, részben Keresztelő János szájába a negyedik evangélium is, tehát ez nem annyira közvetlenül ugyan, de azonos teológiai álláspontot tartalmaz. Megjegyezve azt, hogy a szerzőség kérdése egyáltalában nem tartozik a levéllel kapcsolatban a lényeges problémák közé, csak annyit akarunk még előre bocsátani, hogy minden valószínűség szerint a levélben későbbi, az apostolok utáni korból való szerző dolgoz fel egészen korai /a szinoptikusokénál is ősi/ egyházi hagyományt, amely egészen szoros érintkezést mutat a palestinai vidékekkel határos /szíriai/ gnózis megfogalmazásaival, s így különösen alkalmas eszköze lehet az antignosztikus kegyességi harcnak.

f/ Sokkal döntőbb kérdés számunkra annak tisztázása: miben van a levél fontossága igehirdetésünk, teológiai és egyházi helyzetünk szempontjából. Ehhez először azt kell látnunk: mi is volt a fontossága a saját kora szempontjából. Erre azt felelhetjük: az, hogy biztosította az egyház számára a saját múltjával, történetével való szerves összefüggését, így megóvta a gnózisba való belesiklástól /HAUCK/. Ebből adódik az a mód is, ahogyan mai igehirdetésünkben élővé tehetjük mondanivalóját. Első és legfontosabb üzenete az, hogy a keresztyénségben szavaink mögött a lényeg után kutat, tanít bennünket arra, hogy az igazán krisztusit keressük s azért, abból, abban és az által éljünk. Így alapjában véve a legvégső nagy igazságokra sűriti össze a keresztyén hit tartalmát, ugyanakkor azonban mégsem válik időtlen általánosságokban mozgóvá. - Ebből a vonásából következik a másik nagyon lényeges sajátossága is: a keresztyén bizonyágtétel valóságának egyetlen garanciáját a keresztyén szolgálattal, az etikai parancs valóságos megtartásában hajlandó csak látni. Nincs igazi ismeret ott, ahol nincs szeretet. Nincs igazi szeretet Isten iránt ott, ahol nincs szeretet a felebarátunk - itt kifejezetten a gyülekezetben velünk együtt élő testvérünk - iránt. Szinte éreztük, hogy a keresztyén bizonyágtétel végül a hagyomány szerint Jánosnak tulajdonított szavakká egyszerűsödik: "Fiacskám, szeressétek egymást!" - A keresztyén élet jelenbeli valóságának vizsgálatában jut el arra a következtetésre, hogy az utolsó idők és a mostani messiási korszak között csak egyetlen helyes összefüggés lehetséges: a paruziában, a jövőben csak az lesz valósággá a keresztyén ember számára látható teljességébennis, ami hitében és engedelmisségében már itt, most is valóság. - Viszont van a levél megfogalmazási módjának egy kétségtelenül veszélyes pontja is. Épen a lényeg keresése és a lényeg meglátására való nevelés közben csak egymást kizáró ellentétekben képes beszélni, csak szélsőségeket ismer. Csak fényről és sötétségről tud, nem akar árnyalatokról szólni, mert ezt a maga harci helyzetében már alkudozásnak tartaná. Ez a beszédmodora az egyház egyes nemzedékeit sokszor ragadtatta igazságos általánosításokra /gondoljunk csak az Antikrisztus-kérdés igazságtalan kezelésére!/. Itt egyetlen védekezés van, de azt maga a levél nyújtja: a tartalom, a szeretet régi-új parancsának mélyleges komolysága kiüzi az ilyenfajta általánosítások és ítélkezések szeretetlen lehetőségét.

I. A KERESZTYÉN IGEHIRDETÉS BEVEZETÉSE ÉS TARTALMA 1:1-10.

1. A levél minden formális levélkellék mellőzésével igazán "in medias res" kezdi mondanivalóját, s mint később is mindenütt, úgy itt is a közismert, sokszor nagyon is könnyeden és felelőtlenül használt keresztyén szavak, nevek m ö g é kerül: a mögöttük levő lényegét tárja fel. Jézusról, a világot megmozdító és döntően befolyásoló csodáról szól, de nem személyi, hanem tárgyi megfogalmazásban /"Ami kezdettől fogva volt, amit láttunk stb."/ - Arra int ezzel, hogy a szavak nekünk sokszor nem azt jelentik, ami a valóságos értelmük, súlytalanul és felelőtlenül használjuk őket.

Mintha csak azt mondaná: gondold meg, mit is mondtál ki akkor, amikor Jézus Krisztus nevét a szádra vetted. A krisztológiai szemlélet ezen a ponton inkább a Zsidókhöz írt levéllel rokon: ez is először mintegy megrajzolja, hogy milyennek kell lennie a várt messiásnak, s végül ezt a képet vonatkoztatja a történeti Krisztusra. Egészen más a szinoptikus Krisztus-kép: ott elsődleges adottság a történeti Jézus s másodlagos a történeti adottságnak az öszvetségi ígéretekre való vonatkoztatása. - Amonban épen ezért nagyon szemléletes az az ut, amelyet jár: azt, ami eleve nem e világi s nem történeti, most úgy mutatja be, mint e világot és történetét, még pedig olyan formán, mint aki a mi számunkra mostmár csak ilyen lehet. Isten a Krisztusban úgy lesz történetivé és e világvá, hogy mostmár a mi számunkra csak ez az Isten és csak ez a kijelentés van. Nem képzelődhetünk egy történetfeletti és a világtól független Istenről, aki mintegy mellőkesen válik történetivé, testté is, úgy, hogy a mellett megőrizi pneumatikus függetlenségét s Krisztusban sem választjuk el egymástól a kettőt. Világos, hogy antidoketista éle van ennek a szemléletnek. - Az ökeresztyénség különféle kifejezésekkel jelölte ennek a Jézus Krisztusban valósággá vált kegyelemnek a lényegét. I. Ján. e kifejezések közül /messiás, istenfiu, kyrios, az egyszülött, közbenjáró, Isten apangasma-ja stb/ a legszellemibbet választja: i g e, még pedig itt: az élet igéje. Hellónisztikus formula ez, s épen az ilyen kifejezésekkel együtt teremt hihetetlen feszültséget: az élet igéje - akit kezünkkel tapintottunk. Nem lett kevésbé szellemi azzal, hogy foghatóvá tette magát, sőt épen azzal lett számunkra valóságosan élet igéjévé, hogy nem vonult el tőlünk valami gögös szellemi magasságba, hanem vállalta a mi életünk minden körülményét, keretét, adottságát... De itt még egy néhány szót kell szólnunk arról is, hogy mit ért a levél írója az é l e t fogalmán. A görög dualizmusban ez a fogalom azt jelentette, hogy az ember fizikai értelemben lesz urrá a halál és a halál forrása fölött: kiemelkedik az anyag korlátai közül, feléje emelkedik az anyagi létnek. Ján. 1. levelében ezzel szemben az öszvetségi-zsidó gondolkodás élet-fogalma áll előttünk, amely az etikai következmény hangsúlyozásában csúcsosodik ki. Istentől való élet csak a bűn megtagadásában nyerhető. Vagyis a halál felett való győzelem, az Istentől kapott új élet nem felfokozott vallási élményekben, pneumatikus spekulációkban folytatódik, hanem a megszenteltetésében. Nem vagyunk keresztyének, ha a megtérésről úgy tudunk beszélni, hogy a megszenteltetést nem gondoljuk rajta, vele együtt.

2. Mindez a Krisztusban nyerhető el, s ez olyan nagy dolog a levélírónak, hogy külön kiemelt mondatban beszél Jézus Krisztusnak s benne az eddig távoli, megfoghatatlan, mennyei kegyelemnek fogható, valóságos, történeti, konkrét megjelenéséről. Nem beszél arról, hogy ki az a hemeis, aki a parenthetikus mondat alánya, de ez nem is fontos. A fontos itt az, hogy a Krisztus-történettel szemben az embernek mi lehet a tennivalója. A Jézussal való közösségben, a belőle való részesedésben, az ember mássá lesz: maga is isteni élet részesévé. Nem úgy beszél mostmár az életről, mint a vak a színekről, hanem belső átélés, tapasztalat alapján. Itt is az az ö-rök figyelmeztetés szól hozzánk a szavak mögött, hogy amit magunk megéltünk, a hit kézzelfogható tapasztalásában tettünk magunkévá, annak kell a gyülekezet birtokává, hitismeretévé és életévé lennie. semmi más nem építheti valóságosan a gyülekezetet. De nem képzelhető el az, hogy ha mi valóban így éltük át Isten kegyelmének munkáit, akkor vissza tudjuk tartani magunkban s nem érezzük szükségét annak, hogy gyülekezetünknek is átadjuk. - Így fordul itt a levélíró az olvasókhöz s megkapóan fogalmazza irásának célját: nem azt mondja, ahogyan várnók, hogy ők is részesek legyenek annak az életnek, ami az első bizonyágtevőknek birtokává lett, hanem először azt, hogy az olvasók és a tanítók egymással közösségre jussanak, amután elhatárolódjanak mindazoktól, akik más életkörülményre tartoznak. Így a gyülekezet olyan egységgé válik, amely elhatárolja magát a világtól, s a hamis - öncélú - keresztyénkedéstől. Perseze, a világi jános fogalmát pontosan kell értenünk: nem azokat jelenti ez, akik az egyháson kívül élnek, hanem azt, aki Isten teremtését bitorolja és a maga törvényei szerint akarja berendezni: a Sátánt, az ő angyalait s ezek kezének ssa nyomait, amelyek az emberben, első renden bennünk is ott vannak /"világiasság"/. Mindez pedig az igazi élet érdekében történik.

- Itt megy át az Istennel való közösség a testvérekkel való közösségbe, s ezt a közösséget hitközösséggé mélyíti. A folyamat kétoldalú, de a positivum benne a hangsúlyos. - Semmi fölény nincs a levélíró magatartásában s olvasóhoz való viszonyában. Nem akarja tanítani sem őket, arra sem vállalkozik, hogy úgy álljon meg velük szemben, mint aki egyedül önmagát tartja képesnek a tévtanításokkal szemben a helyes út megmutatására. De ha mindez nem is áll fenn, akkor is - sőt akkor csak igazán! - van értelme az egymással való érintkezésnek, társalkodásnak. A közös hit tényeiről beszélni egymással: ez örömet jelent, ez az öröm pedig felemel megbátorít, utbaigazit. Nem a görög ember felületes életvidámsága tehát az ilyen öröm, amely feléje kerül az élet eseményeinek s csak addig mara meg, ameddig az embernek sikerül elfelejtenie mindazt, amiben valósággal benne él. Ez az öröm az egy Lélek egymásra - önmagára - találása bennünk s ez annál teljesebben belehelyez bennünket életünk körülményeibe. A keresztény ember öröme nem az élete tényei fölött, hanem azokban, azok között adatik meg neki s nem elfelejteti vele, hanem megoldja a reális életkörülményeit. Éppen ezért nem is az üdvösség individualista, önző öröme ez az öröm. Ebben mutatkozik meg a világ lelke s az álkeresztynység kékértése fölött való győzelem.
4. A történelemben megjelent Jézus Krisztus úgy került kapcsolatba az emberrel személyesen, hogy szólt hozzá. Szava üzenetté vált az ember számára s ez az üzenet /angalia/ most is szól hozzá: közöl, hív, kötelez, válaszvár. Tartalmát megint a lényegét feltáró formulában adja meg: Isten fényvilágosság, s nincsen benne sötétség, homály. Hellénista és párszi formula ez is eredetileg, de az ontológiai dualizmus ottani értelme helyett itt ismét etikai töltést kap. A fény az ő számára minden jónak és tisztának a foglalata, lényegéhez tartozik az, hogy nem marad magában, hanem szüntelenül tovább árad, sugárzik s ahol sugárzása folytán megjelenik, a hova csak így elér, onnan kiüzi a vele ellenkezőt: a sötétséget. Isten lényege így nemcsak az, hogy ő jó, hanem az is, hogy ő kizáró ellentét minden gonosszal szemben. - Viszont annak, hogy valósággal részesevünk belőle, egyik vagyunk vele /koinonia/, egyetlen biztos mutatója van: életfolytatásunk /peripatein/. ~~Ha~~ Ha ez nem egyezik azzal, amit mondunk, akkor önmagunk megítélése hazugsággá válik, öncsalássá s Isten áltatásának szándékává. Ha igazán van istenismeretünk, akkor ez nem maradhat elszigetelve az egyéniségünk egyetlen részére /pl. az élményvilágunkra, az intellektusunkra/, mert az emberi egyéniség egy és oszthatatlan, s az Istennel való közösség - ha igazán az, - áthatja az egész személyiségünket.
6. Csak azt nem szabad hinnünk, hogy ez a garancia valamiképpen a mi teljesítményünk. Nem úgy áll a dolog, hogy mi cselekedünk - önmagunktól - a világosság cselekedeteit s erre Isten köteles, mintegy kényszerítve van arra, hogy elismerje állításunk helyességét, hogy t.i. közösségben vagyunk vele. A világosság cselekedetei, amelyek az életünkben megvannak, következményei a vele való egységnek. - Viszont itt föltétlenül fel kell már ezen a fokon is vetődnie a bűn kérdésének. Ha józanul és önámítás nélkül nézzük az életünket, meg kell látnunk és vallanunk, hogy az Istennel való közösségben is bűnösök maradtunk s ujrameg újra azokká leszünk. A levél válasza erre az, hogy a bűn nem üz ki bennünket ebből a közösségből, mert Jézus Krisztus vére megtisztít bennünket bűneinkből. A kegyesei tehát szüntelenül rá vannak utalva a bűnbocsánatra, de éppen azért, mert ezt tudják, megvallják és kérik, meg is kapják. A helytelen út itt az, ha az ember az Istennel való közösség állapotát úgy érti, hogy ez a teljes büntelenséggel azonos. Addig jól halad a logikánk, amíg arról beszélünk és tudunk, hogy az Istennel való közösségből következnie kell valaminek a bűnnel szemben. De ott romlik el, ha ezt a következtetést nem bennünket kötelező parancs, hanem önmagunkról tett állítás formájában fogalmazzuk meg. Istennel közösségben vagyok, - tehát nincs bűnöm: így egészen rossz a következtetésem. Istennel közösségben vagyok, - tehát nem szabad a bűn mellett döntenem: így helyes. Így el is esik az irreális és gőgös állításom lehetősége. A gnosztikusok álláspontja, a büntelenség állítása annyit jelent egyszerűen, hogy otromba idealizmusukban elvesztették a józan kapcsolatot az élet kézzelfogható valóságával: a bűnükkel.
7. Csak azt nem szabad hinnünk, hogy ez a garancia valamiképpen a mi teljesítményünk. Nem úgy áll a dolog, hogy mi cselekedünk - önmagunktól - a világosság cselekedeteit s erre Isten köteles, mintegy kényszerítve van arra, hogy elismerje állításunk helyességét, hogy t.i. közösségben vagyunk vele. A világosság cselekedetei, amelyek az életünkben megvannak, következményei a vele való egységnek. - Viszont itt föltétlenül fel kell már ezen a fokon is vetődnie a bűn kérdésének. Ha józanul és önámítás nélkül nézzük az életünket, meg kell látnunk és vallanunk, hogy az Istennel való közösségben is bűnösök maradtunk s ujrameg újra azokká leszünk. A levél válasza erre az, hogy a bűn nem üz ki bennünket ebből a közösségből, mert Jézus Krisztus vére megtisztít bennünket bűneinkből. A kegyesei tehát szüntelenül rá vannak utalva a bűnbocsánatra, de éppen azért, mert ezt tudják, megvallják és kérik, meg is kapják. A helytelen út itt az, ha az ember az Istennel való közösség állapotát úgy érti, hogy ez a teljes büntelenséggel azonos. Addig jól halad a logikánk, amíg arról beszélünk és tudunk, hogy az Istennel való közösségből következnie kell valaminek a bűnnel szemben. De ott romlik el, ha ezt a következtetést nem bennünket kötelező parancs, hanem önmagunkról tett állítás formájában fogalmazzuk meg. Istennel közösségben vagyok, - tehát nincs bűnöm: így egészen rossz a következtetésem. Istennel közösségben vagyok, - tehát nem szabad a bűn mellett döntenem: így helyes. Így el is esik az irreális és gőgös állításom lehetősége. A gnosztikusok álláspontja, a büntelenség állítása annyit jelent egyszerűen, hogy otromba idealizmusukban elvesztették a józan kapcsolatot az élet kézzelfogható valóságával: a bűnükkel.
8. Csak azt nem szabad hinnünk, hogy ez a garancia valamiképpen a mi teljesítményünk. Nem úgy áll a dolog, hogy mi cselekedünk - önmagunktól - a világosság cselekedeteit s erre Isten köteles, mintegy kényszerítve van arra, hogy elismerje állításunk helyességét, hogy t.i. közösségben vagyunk vele. A világosság cselekedetei, amelyek az életünkben megvannak, következményei a vele való egységnek. - Viszont itt föltétlenül fel kell már ezen a fokon is vetődnie a bűn kérdésének. Ha józanul és önámítás nélkül nézzük az életünket, meg kell látnunk és vallanunk, hogy az Istennel való közösségben is bűnösök maradtunk s ujrameg újra azokká leszünk. A levél válasza erre az, hogy a bűn nem üz ki bennünket ebből a közösségből, mert Jézus Krisztus vére megtisztít bennünket bűneinkből. A kegyesei tehát szüntelenül rá vannak utalva a bűnbocsánatra, de éppen azért, mert ezt tudják, megvallják és kérik, meg is kapják. A helytelen út itt az, ha az ember az Istennel való közösség állapotát úgy érti, hogy ez a teljes büntelenséggel azonos. Addig jól halad a logikánk, amíg arról beszélünk és tudunk, hogy az Istennel való közösségből következnie kell valaminek a bűnnel szemben. De ott romlik el, ha ezt a következtetést nem bennünket kötelező parancs, hanem önmagunkról tett állítás formájában fogalmazzuk meg. Istennel közösségben vagyok, - tehát nincs bűnöm: így egészen rossz a következtetésem. Istennel közösségben vagyok, - tehát nem szabad a bűn mellett döntenem: így helyes. Így el is esik az irreális és gőgös állításom lehetősége. A gnosztikusok álláspontja, a büntelenség állítása annyit jelent egyszerűen, hogy otromba idealizmusukban elvesztették a józan kapcsolatot az élet kézzelfogható valóságával: a bűnükkel.

9. Minél mélyebb a közösségünk Istennel, annál valóságosabban látjuk bűnösségünket, hiszen annál közelebb számunkra az a mérték, akizhez mérjük magunkat. De akinék az életében így áll a dolog, arra állnak az ígéretek. Ő hü ezekhez az ígéretekhez. De teljesítheti is a bűnbocsánatra vonatkozó ígéretek, mert igaz s így hatalmában van a bűnök bocsánata. A bűnbocsánatot következményével jellemzi az ige. Nem csupán annyit jelent ez, hogy megszabadulunk egy gyötrő és szorongató érzéstől, s fellélegzünk. Akiben csak annyit jelent a bűnbocsánat, abban nem is Isten bűnbocsátó kegyelme munkálkodott, csak a saját önáltatása s azon keresztül sátáni lélek hitette el. A valóságos bűnbocsánat következménye a tisztaság: aki megszabadult bűnei terhétől, az szabad a szolgálatra, arra, hogy életén átáradjon és kiömljön másokra is ennek a kegyelemnek a munkája.
10. Eddig tehát arról beszélt az ige, hogy aki büntelennék tartja magát, az maga nem mond igazat, hazuggá teszi önmagát. Most végső kiélekezésben mutatja be az ilyenfajta állítás abszurd voltát. Nemcsak önmagát, hanem - s ez valami borzalmas dolog - Istent is hazuggá teszi az, aki így beszél. Hiszen Isten az ígében bűnösnek mondja az embert és bűnbocsánatot ígér neki, vagyis úgy beszél róla, mint olyanról, akinék erre a bűnbocsánatra szüksége van. Aki büntelennék mondja magát, az visszadobja Isten ajándékozó kezét. Itt azt ne gondoljuk, hogy csak elvi általánosságban történik meg velünk ilyesmi. Ha valami külső keresztyén máz ragadt ránk, akkor már nem mondunk ilyesmit: "Nekem nincsenek ~~bűneim~~ bűneim!" Mi másképen vétkezünk legtöbbször ez ellen a kegyelem ellen. Amikor Isten látja azt, hogy sok bűnünk közül bármelyiket szívesen beismerjük és eldobjuk magunktól, csak épen egyhez ragaszkodunk, akkor épen ezt az egyet élezi ki s ebben vár tőlünk bünbánatot. Mi pedig épen ezt az egyet nem vagyunk hajlandók kiszolgáltatni neki. Ezzel azonban teljesen ugyanolyan ellenkezésbe kerültünk vele, mint amelyről az 1. Ján. beszél itt. Ilyenkor önmagunkból szólunk, nem Istentől, az ő ígéje tehát nincsen meg bennünk, semmi közünk Istenhez ebben a pillanatban s ez a legjellemzőbb tünete annak a mélységes elesettségnak, amibe belekerültünk.

II. A PARANCSOLAT MEGTARTÁSA ÉS KÖVETKEZMÉNYEI 2:1-17.

1. Az igazi kegyességre szóló tanítás célja tehát a bűnnel való harc vállalása. Két kísértés lehet itt. Az egyik a gnosztikusoké, akik az eksztatikus élmények hajszolásában elfeledkeznek a bűn valóságáról, a másik viszont a bűnnel való küzdelemben elreménytelenedő ember magatartása, akiben a minduntalan visszatérő bűn megöli az üdvbizonyosságot. Az igazi keresztyén szembenéz a bűnnel, tud róla, se le nem tagadja, sem föléje nem akar kerekedni felelőtlenül. De kétségbe sem esik miatta. Hiszen van Paraklétoszunk, pártfogónk az atya előtt. Isten és ember pörének a képe áll előttünk. Jánosi kép /Ján. 14/ s itt most a mennyei drámát látjuk. Ezért a Sátánnal szemben, aki most még a mennyben áll Isten előtt s vádol, joggal /nincs bizonyítva végleg a mi igazságunk, Krisztustól kapott ártatlanságunk/ - ott áll Jézus s helyt is áll értünk. Az egész egyházzról szól ez a kép. Isten helyt ad a vádnak, de Jézus Krisztusban ez is javunkra
2. valóvá válik. Az ítélet is megtisztít. - Mert Jézus engesztelés értünk. Nem erővel kényszeríti ki a bűnbocsánatot, nem teurgikus eszköz ő, hanem közbenjáró. A bűnbocsánat pedig nem zártkörű valami, hanem az egész világra, a teljes teremtményre áll, nem csupán a gnosztikusokra, nem is csak a keresztyének egyes bűneire. De ez két dolog miatt nem válik üdvüniverzalizmussá: a/ Azért, mert szigorúan Krisztushoz van kötve /BULTMANN, liberálisok: BURI/, b/ Azért, mert még így is külön kérdés az elfogadása, de persze, Isten kérdése, nem a miénk, 1. Kor. 7:16. /negiastai - ei so-
3. seis/. Reálissá a váltság annak válik, aki "megismerte" Istent. De mit jelent ez? Itt válik döntővé főképen a görög és a zsidó gondolkodás el-
lentéte. A görög ismerésfogalom elméleti, a tárgyon való elméleti urral-
lélet, uralkodást jelenti, tárgya intellektuális birtokbavételét. A hé-
ber jádá viszont /s a bibliai ginoskein/ az ismerő és az ismert existen-
ciális közösségét jelenti. Istent ismerni meg épen azt jelenti, hogy tő-
le ismertek vagyunk. A személyes ismerés, "ismeretség" példáján mutathat-
juk meg ezt legtalálóbban. Ha valakiről számtalan apró részletet tudok is

- ez nem jelenti azt, hogy valóban ismerem az illetőt, vagyis személyiségének valóságos belső megismeréséig eljutottam. Hiszen megtörténhetik az, hogy az újabb részletek csak egyre távolabb taszítanak tőle, mert egy elfogultság, gyanu jegyében nézem ezeket. Viszont ha valakivel vállaltam a közösséget, akkor lényének belső vállalása, "ismerése" költetlenül arra indít, hogy minél többet tudjak meg róla, de akkor mindazt, amit megtudok, ennek az összefüggésnek a jegyében szemlélem a valóban még közelebb visz hozzá, megértéséhez. Nos: Istent nem lehet kötelezettség nélkül ismerni, tanulmányozgatni, mert aki csak így van vele, annak nem is vele van dolga igazán. Őt csak egész akaratának vállalásával lehet ismerni. Még pedig úgy, hogy komolyan azt vállaljuk, amit ő akar, nem pedig azt, amiről mi állítjuk bármiféle alapon, hogy az az ő akarat. Az ő parancsa /entole/ nem valami dogmatikai uton alapelvekből kikövetkeztetett üzenet, még akkor sem, ha egyébként a következtetés bármilyen korrekt a maga nemében. Az isteni entole Istennek esetről esetre szabó módon megadott rendelkezése, amit mi a törvény "principiumából" sem következtethetünk ki, mert az események Isten akaratából haladnak, tehát mi nem tudunk velük a magunk fejétől semmiképpen lépést tartani. Az egyház engedelmességét nem kegyesei, nem is teológusai szabják meg, hanem a mindenható Isten. Isten, illetve a Krisztus ismeretének /mindkettejüket a kyrios szóval jelöli a levél s szándékosan nem választja el itt az Atyától a Fiútól/ minden másfajta felfogása hazugság. Az ilyen élismeret birtokosaival megtörténhetik az, hogy a gyenge lelkek vagy a hitben rossz lelkiismeretűek nagyoknak tartják, csodálják, felülnék hangos önreklámjuknak, de a levélíró leleplezi őket: nincs bennük valóság, igazság /aletheia/, leplezetlen valóság, amelynek nincs szüksége kendőzésre, rejtegetésre, titkolózásra. De ne menjünk az ilyenek után! Hiszen ismerjük azilyen tüneteket és ismerjük ezt a típust. - Ezzel szemben
5. a parancsolatok megtartójának jutalma van. Az ige parancs, s ez a kettő sohasem választható el. Aki megtartja, abban nemcsak felvillan, egy-egy átfutó élményben felizzik Isten közelsége. Az ilyesmi a misztériumi kegyesség vagy az idealista vallásos típus vágya és álma: élményhajszolás. A keresztyén emberben növekszik, fejlődik Isten szeretete, mindaddig, amíg tökéletességre, teljességre nem jut. Ez a tökéletesség megint csak nem büntelenséget jelent. Nem irreális parancs, mint ahogyan a keresztyén idealizmus szerette tanítani /"Isten azért tette ilyen messze a célt, hogy sohasse érhessük el, mert akkor már nem volna örök parancs, ha egyszer elérnők..."/. Tökéletesnek lenni a nagykoruvá érést jelenti. Az a tökéletes, aki a maga ~~adottságainak határain belül~~ minden lehetőségét felhasználta s teljesen felhasználta /v.ö. a talentumok példázatának mondanivalójával/. Így válik teljessé benne Isten parancsa is. Istenben maradni, állandóan benne lenni - ez a keresztyén élet lényege. Ez pedig a jézusi magatartást jelenti. Semmi másban nem bizonyul reálisnak istenismeretünk, sem a több tudásban, sem a nagyobb kegyességben, csak az engedelmes szolgálásban. Láttuk tehát, hogy a levélíró számára az ige parancs. Ezért most eddigi igehirdetésére úgy ~~mutatunk vissza~~ mutat vissza s a következőkre úgy mutat rá, mint ami tartalmában parancs. De ez a parancs nem új. Nyilván a jánosi teológia ujszerűsége motiválja ezt a megállapítást: nintha valami olyat mondane, ami Jézustól idegen, amit maga talált ki. János evangéliumában is ezért áll ilyesmi: "...és mi tudjuk, hogy az ő bizonyágtétele igaz". Ez mindig a megújuló egyház ellen elhangzó vád azok részéről, akik szeretnek hivatkozni a régire, de voltaképpen nem élnek azt, hanem meghamisították, s így a hivatkozásuk hazug. János rámutat arra, hogy igazán "őseredeti", jó és igaz, - kezdettől való, tehát Krisztustól való az, amit ő hirdet. Az az ige, amit hallott is a gyülekezet. A forma csak azokban kelthet gyanút, akik idegenkednek attól, hogy Isten minden kornak a maga sajátos nyelvén beszél. Viszont egy másik értelemben új ez a parancs. Új úgy, hogy Jézus mindig a megújulás fogalmával kapcsolódik. És új épen abban, hogy mindig sajátosan alkalmazkodik az új körülményekhez. Új abban a megközelítésben, kiszámíthatatlan voltában, amelyben Isten sohasem ismétli magát gépiesen, nem ad elénk sablonokat, hanem mindig a változó körülmények hull-

lámásában keresi meg és találja meg az embert, vállalja vele Krisztusban a szolidaritást. Hogy mi ez a parancs tartalmában, arról itt nem is szól a levélíró, s épen ebben látszik a legszorosabbnak a levél kapcsolata a negyedik evangéliummal: kifejezett utalás ez a Ján. 13,34-re. A testvéri szeretet parancsa ez. Ez a parancsolat tehát átfogó értelemben épen azért új, mert Krisztusban - a fény felragyogásában és a sötétség csillásában a már említett módon lett való igazzá, hogy bennünk is

9. azaz legyen. - A világosság fogalmához kapcsolódva adja a levél az ellenbizonyítékot: a testvérgyűlölet nem fér össze a világosságban való járással. A misoin is sajátos jénosi módon csak a végső kiélézést adja s nem részleteket, mi minden konkrétumban jelentkezik ez - az idegenkedéstől kezdve talán a gyilkolás vágyáig vagy magáig a gyilkolásig.
10. Ugyanígy nem részletezi a szeretet konkrét tüneteit sem, de mindezek világosan benne vannak az egyetlen agapa szóban. S itt érdekesen jellemzi önmagán belül a szerető és gyűlölködő embert. A szeretet azt jelenti, asszal a következménnyel jár az ember számára, hogy függetlenné teszi saját sérelmeitől, szubjektív szempontjaitól: nem botránkoszik.
11. Hogy ez mit jelent, az ismét az ellenpróbáján válik világossá. Mert viszont aki gyűlöletben él, az örökké eltéved a maga indulatai utvesztőjében. A kegyességben hazugságra jutott ember csődbe jut a földi élete élésében is: nem tudja, merre megy; vakon botorkál emberi élete meg nem értett történései között, amelyeket viszont Isten akaratából nem tehet meg nem történetké. Fordítsuk meg a következtetést: minden kegyességi külső ellenére baj van annak a hitével, aki nem tud utat találni a földi történésekben, ezeken át, aki reménytelenül s így céltalanul és tájékozatlanul botorkál, minduntalan megbotránkoszik ezek közt.
12. A gyülekezet tagjai nem olyanok, akiket még most kell elvezetni a ker. igazságra. Komolyan állnak a hitben s a levélíró most magához is emeli őket. Tanuljunk tőle helyes gyülekezetlétést: ami Isten munkája, azt sohasem vonja kétségbe bennük. Kitérő örömmel és ünnepi komolyaggal /ünnepeles ismétlésekben jelentkezik ez a stílusában! ismeri el előtűk. De ez az öröm nem vakítja el a reális helyzet felől: mégis intelmeket és figyelmeztetéseket ír nekik levelében. Ir és irt nekik. Aligha egy másik, megelőző levélre céloz az acristos; sokkal inkább a levél már megirt s még ezután megirandó vagy épen most írás alatt lévő részeit említi ebben a formában. Mi az alapja irásának? Általában először a bűnbocsánat az, ami kétségbevonhatatlan bennük. Ettől gyülekezet a gyülekezet. Azután Krisztus ismerete, a fenti kritériumok szerint, vala-
13. mint ennek variánsaként az Atya ismerete: a kettőt a levélíró nem választja el egymástól. Az ifjak részéről pedig a keresztyén életük tartalma, értelme, lényege csak egy lehet: a hit szép harcának győzelmes
14. megharcolása. - Ezután beszél arról, hogy Isten szeretete és a világ szeretete kizárja egymást. Az a világ, amiről itt szól, a basileia-nak, Isten királyi uralmának az ellentéte, de a görög dualizmus kategórizálásával szemben itt szintén etikai fogalmazással találkozunk /ontológiai értelemben a kosmos a khaos ellentéte, tehát Isten világának a rendje, az viszont nem olyasm, amittől idegenkednék a keresztyén ember, hanem ellenkezőleg: olyasm, amiért harcol, hiszen a világrand maga is hitbéli fogalom az ember számára. Ugyancsak nem ellensége a keresztyén ember a kosmos-nak ebben az értelemben sem, ahogyan a Biblia említi az ekklésia ellentétéként: így viszont a világ fiait jelenti számára, személyes formálódásával a fogalomnak, s a világ fiaival szemben az Irás mindig a felelősség, szeretet és szolgálat viszonyát állítja élénk. Az a kosmos, amelyről itt szó van, tehát a világ lelkét, a világiasság sátáni magatartását, az Istennel szembenálló hatalom és hatalmak pleomáját jelenti: ez az, aminek a ker. ember föltétel nélkül ellensége, ezzel szüntelenül harcban áll. A jénosi kosmos-fogalom a negyedik evangéliumban így rétegződik s ennek ismerete nélkül félremagyarázzuk az igét! - Ez az igehelytehat nem használható fel semmiféle aszkétikus jelcsozával, semmiféle pietista elkülönülés, gögös szeparacionizmus igazolásával. - Mi a világ lényege? A test érzéki vőgya s a gazdagság kérése. Aligha csalódunk, ha ezt nem csupán a testi-anyagi, hanem a

17. kegyességi élet önszűrésére, sőtjére is vonatkoztatjuk. S itt kell hallanunk az ítéletről is. Isten pontosan tudja és megmondja nekünk is, mi az, ami a bűn miatt pusztul a világból. "Ez a világforma" /to akhema tou aionos toutou, 1. Kor. 7,31/ fog elmúlni. Ne küssük tehát magunkat ehhez, mert így vele együtt kell bukunk. Aki viszont Isten mellett dönt, az megmarad.

III. AZ UTOLSÓ IDŐK INTÉSE

2, 18-29.

18. A világ mulandósága után szól az utolsó óvástól s ennek jelként most azt mutatja be, hogy tévtanítók jönnek a világba. Ezt nem azért teszi, hogy óvja őket tőlük: erre nincs szükségük. Hanem a helyzetükkel akarja őket megismertetni: nem lehet engedelmessé a gyülekezet, ha nem tudja pontosan a maga helyét a világ és az egyház, az üdvösség történetében. A tévtanítókat úgy jellemzi, hogy ezek az Antikrisztus munkáját végzik: itt sem személyeken, hanem a lényegen van a hangsúly. Hogy a fogalmat egyáltalában nem valami dogmatikus merevséggel kezeli, azt a szóváltakozás ~~szóváltakozás~~ /Antikrisztos - antikrisztos/ is mutatja. Ez mintegy metaforikussá teszi a használatot. A fogalom eredete perzsa, a késői zsidóságban erős nemzet-politikai színt kap /Antiochus Epiphanesre alkalmaszák/. Ez a jellegzetessége itt elvész, de maga a fogalom keresztyén lényeg kifejezésének eszközüvé válik: Jézus Krisztus nagy ellenfelét jelenti, aki az idők végén összegyűjti minden erejét és minden hívét, s nem nyílt harcban szembeszállva akarja legyőzni az Urat, hanem hitetű módon "helyettesíteni", pótolni akarja Krisztust, el akarja játszani a Krisztus szerepét, megváltó, messiás igényével lép fel. Az antikrisztus a vallásos világ sajátos jelensége s az egyház váradalmainak hamis reménységekké való torzításából él. - Itt azt mondja a levél az "antikrisztusokról", hogy nem kívülről támadnak, hanem az egyházban voltak s onnan váltak ki. A gyülekezetben mindig vannak olyanok, akik csak így vannak benne. Ha a gyülekezet egészséges, akkor ezek a rájuk nehezedő nyomás miatt kiszorulnak belőle. De vigyáznunk kell, hogy ez az itt igen erőteljes s ismét egészen szélsőséges formában kimondott kijelentés valamilyen egészségtelen ítélgetésre ne ragadtasson bennünket s a gyanakvós lelkével ne mérgezze meg a gyülekezetet. Mert itt a levél azért az ítéletet csak akkor mondja ki az antikrisztusokról, amikor ez már Istentől adott lezárt tény. Még most is csak abban áll az ítélet, hogy megállapítja: addigi beletartozásuk a gyülekezetbe nem volt reális. Ez a továbbiakra nézve nem akar semmit sem prejudikálni. Így ez tisztázódást jelent s gyógyulást jelent a gyülekezetnek is, jelenthet amazoknak is. Más lélek volt bennük, mert a gyülekezet igazi tagjaiban a Szentlélek van: annak a kenete van rajtuk, ennek felkentjei ők. Itt olyan szójáték van a levélben, amelyet nem tudunk visszaadni magyarul: a khrisma és az anti-khristos szavak egy tőből származnak. A Lélek a Krisztushoz való tartozás garanciája. Bennük ez megvan s a levél nem is tanítani akarja őket, hanem örömet fejez ki az igazság közös ismerete miatt: nyugodt u.i. abban, hogy a jó úton járnak. Öröme annak a közös meggyőződésüknek is szól, hogy az igazságból sohasem származhatik hamugság. - A tévtanítók bűne a Krisztus tagadása. Ez itt nem a zsidó Krisztustagadás lehet, hanem a doketista hasadtság: a testi Jézus és a valószínű Krisztus szétszaggatása. Ezzel viszont az Atyát is tagadják, - ez itt ezek szerint azt jelenti, hogy Istent nem a földi ember, a testben élő emberek Atyjának vallják /csak a pneuma atyjának/. Aki Krisztusban megbontja az egységet, annak Isten sem igazi Atya, hanem csak valami elvont, távoli, idegannak maradó szellemi lény. A gyülekezet maradjon meg a helyes krisztológiai állásponton: a régin. Visszaforítja az előzőkben állane fordított vádat: a gnosztikusok azok, akik elkenyárosítják a tiszta kijelentés irányától, újítók a szó rossz értelmében, maga a levélirő képviseli az igazit, a szó jó értelmében vett régit, a tiszte. És pedig a helyes krisztológia s a benne való megmaradás garanciája csak
19. 20. 21. 22. 23. 24.

- az Atyával és a Fiúval - mint ilyenekkel! - való tartás, maradandó közösséget. Az öskeresetszétség komoly kísértésére utal itt: amint eltávolodik a saját multjától, új gondolkodási irányokkal találkozhat a másikéval fogalmazni a Krisztusról szóló hitvallását. De ha azt akarja, hogy abból zavar ne legyen, akkor az ősi igével való kapcsolatát meg kell őriznie. Ez pedig csak úgy lehet, ha az igét nem halott módon vesszi át, hanem teljesen elmerül benne. Ez így az Atyával és a Fiúval való közösséget biztosítja számára. - Így összefoglalóan utal vissza az 1,5-re: és az az üzenet, amit Krisztus adott át nekünk, tartalma szerint örökélet.
25. Ismét a bizakodás hangja szólal meg: nincs szükségük emberi tanítóknak. A Lélek munkálkodik bennük s ez belülről tanítja őket mindarra, amire szükségük van. Viszont ez az élő szemlélet, nem az egyszerűen mindenkorra való elintézettség hite: éppen ezért a bennünk lévő tudást ápolnunk kell az egymás előtt való örvendező bizonyosság-tétellel, amely a tanító és a gyülekezet közösségét teszi teljessé. Így marad meg a gyülekezet a levélíróval együtt az Atyában és a Fiúban, s ennek a megmaradásának a célja: megállni az ítéletben. Nem nevezi itt így, csak paruzsiának, Jézus jelenlétének, eljövételének. Mert így bátoroságos bizalommal /paruzsia/ tekinthet eléje az, aki igazsága kiderültét várja tőle. Ilyen öröme lehet az olvasóknak is. Mert Jézus igaz: olyan, amilyennek Isten akarja őt és akar minket is. Lényegében azonos vele tehát mindaz is, aki igazságot cselekszik; Istentől születettnek nevezhető.

IV. ISTEN GYERMEKEI ÉS AZ ÖRDÖG FIAI

3, 1-12.

1. Az Istentől való születés irányítja a figyelmünket Isten szeretetére. Isten fiainak "neveztetünk" s azok is vagyunk. Nem arról van szó, hogy mi nevezünk így magunkat, vagy mások. A passzív szerkezetű szokás szerint Istenre utal: Ő nevez így bennünket, ez a mi számunkra kérés, elhívás, s Isten szava itt sem csupán "tulajdonít", imputál nekünk valamit, hanem megteremtí bennünk. Isten-fiuságunk hitben valóság. Akik nem Isten mellett döntöttek, akik a világi az előbbiek szerint, azok viszont lényegi ellentétben vannak Isten gyermekeivel. Vigyázzunk azonban ezzel a megállapítással is: ez is sok szeretetlen ítéletre adott alkalmat, s ilyenkor mindig éppen azok képviselték és jelentették a világot, akik a lehangosabban ítélték Isten nevében /farizeizmus!/. Akik így a világhoz tartoznak, sétáni utakat követnek az egyházban, azoktól Isten szilárd akarata határol el bennünket, hogy semmiféle keveredés ne jöhessen létre, hogy Isten gyermekei tisztán megmaradhassanak az engedelmesség útjában. Gondoljunk itt mindazokra a problémákra, amelyeket ma az elvilágiasodott, hatalmi eszközökkel dolgozó, ilyenekre vágó keresztényiség mellettünk és velünk szemben való léte jelent. Nincsen-e még mindig nagyon sok ácsingózás bennünk ezek iránt, módszereiket nem irigyljük -e s nem vagyunk-e abban a veszélyben, hogy az utjukra csusszunk, tévedjünk?! - Az istenfiuság külsőképen nem sokat változtat rajtunk, s itt könnyen elcs-ggedünk. Ezért biztat a levélíró: a jelenben valóság már ez, de nem a végező szó, nem a legtöbb, amit Isten adhat s akar adni. Csak egy átmeneti kifejeződése a lényeknek, a teljesség majd túllép ezen. Nem látunk bele, de a kijelentés ígéreteiből tudjuk ennek az állapothnak a lényegét: hasonlóak leszünk Istenhez, közvetlenül ismerjük majd őt.
2. Reménység tárgya mindez, de ez a rem ényesség igényes: a megtisztulás igényével lép fel. Antignosztikus éle van ennek a tanításnak is, az erkölcsi közöny ellen irányul. Tökéletességre törekszünk: tiszták akarunk lenni. Mindent pedig személyes feladatunknak tartjuk, nem intézzük el azzal, hogy a Szentlélek majd megcselekszi helyettünk s ha csódot mondunk, nem térünk napirendre fölülte egy méla sóhajjal, hogy "test is van bennünk".. Ennyire nem egyszerű a dolog. Vagy a mások esetében miért tudunk akkor olyan pontos ítéletet mondani? - Minden bűn a törvény ellen való vétés. Ez azt jelenti, hogy Isten az ő uralmának teljes jórendjével vállalja a szolidaritást s ennek bármely pontja ellen vétünk, mindig az egész meg-

- rontásban vagyunk vétkesek. A törvényen át pedig mindig magával a tör-
- 5. vényhosszával kerülünk szembe. Jézus Krisztus azért jött, hogy a bűnt el-
vegye. Ezért nem lehet a bűnt könnyedén venni. Aki vétkezik, az Isten
megváltó munkáját gátolja és ez akármilyen kis vétésre áll. Isten így
minősíti a bűnt igéjében és nem sújt, hogy mi milyen szellemes elneve-
zéseket és ügyes minősítéseket találunk a bűneinkre. Aki tehát Jézussal
- 6. van közösségben, az nem cselekszi a bűnt. Ez ismét a gnosztikusok ellen
nem ismeri el, nem hajlandó vele megalkudni, hanem szüntelenül harcol
7. állvele. Minden ellenkező tanítás tévtanítás. Csak az igazság cselekvé-
se döntő, vagyis az Isten uralkodása rendjében való aktív benne élés.
- 8. Itt ismét egy kizáró ellentétet állít fel alevél: a bűn nemegyszerűen az
ember pillanatnyi diszpozíciója, nem is az ember önálló akciója egyálta-
lában. Az ember minden körülmények között pneumatikus töltésű lény. Aki
bűnt cselekszik, az sátáni meghatározottságu, akkor pedig teljes egészé-
ben Krisztus ellen van, mert Krisztus főcélja épen a Sátán birodalmának
- 9. megsemmisítése. Ezt az állítást fokozza a levél azzal, hogy az ilyen em-
ber nem is tud a bűnt tenni, mert a sperma theou. Isten lelke mint oai-
10. ra - egyre növekedve a gyümölcsözésig - benne van. - Az egymást kizáró
ellentéteket összehajszolva még egyszer egymás mellé állítja a hang-
súlyozás, hogy a megkülönböztetés egyetlen lehetősége tehát az ember ak-
11. tív minősége /ho poiōn, ho mē poiōn/. Ez az aktív minőség a testvéri sze-
retet parancsában testesül meg: "egymást szeretni". A szeretet parancsá-
ról sajátos fokozásban szól a levél. Kétségtelen, hogy alapjában mindig
a gyülekezetben belül ható, testvéri szeretetet érti rajta. Hiszen itt
kardódik a mi válaszádsunk Isten szeretetére és ezt a fokot nem lehet meg-
kerülni. Azonban ez nem öncél: a gyülekezetben gyakoroljuk a szeretet té-
gabb körben való megvalósítását. Ezért Ján. 1. levele másutt már az el-
talánosabb "agapan állölous" - egymást szeretni - kifejezésben tágitja
a kört, míg még később, a levél vége felé /1. alábbi/ minden tárgyi
szükség nélkül beszél a szeretetről: "aki szeret" stb. - Itt a testvéri
12. szeretet magatartását konkrétizálja, történelmi ellenpéldát mutat be Kain
és Ábel történetében. Kain a szörnyű intő példa az emberiség történeté-
nek elején: milyen az, aki nem Istennel jár egy úton. De Kain és Ábel
példáján már maga a gyilkosság oka is szemléltető: hiszen az ok is az volt
hogy Kain cselekedetei gonoszak voltak, Ábeléi jók. Bűnbánat helyett i-
rigység, megbánás helyett gyűlölet, megtérés helyett a másik okolása: ez
a szeretetlenség útja, amely gyilkosságba vezet. Kicsiben kezdődik, de
ha engedünk, nem áll meg: a legnagyobbig.

V. ISTEN BENNÜNK LAKOZÓ LELKE

3, 13-24.

- 13. A világ és Isten gyermekei tehát elválnak, szembekerülnek egymással a
gyülekezet életében: már mondtuk, hogy ez mindkét fél természetéből fo-
lyik és a szükség szerű elhatárolódást kell látnunk benne. A tanításra
itt azért van szükség, mert a gyülekezet mindig hajlandó rosszul érteni
est a tényt: vagy abban mutatkozik meg az, hogy könnyedén és felelőtlen-
nül ad helyet az életében a sátáni léleknek, vagy abban, hogy emberek
14. iránt teszi gyűlölködővé az a dolog, amikor pedig emberekért kellene
a harcot folytatnia a Sátán ellen. Az a pozitívum, amit itt valóban tud-
nunk kell és ami ránk tartozik, ennyi: mi átmentünk a halálból az életre.
De az sem mindegy, hogy erről hogyan tudunk, mert ugyanazok a szavak kü-
lönféle tartalmakat is takarhatnak. A gnosztikus örökélet-hit ellen szól-
va azt mondja az ige: a mi számunkra ez a hit a testvéri szeretetet je-
15. lentli. Átmentünk az életbe, az élet munkáival kell lennünk az emberek
között. A gyűlölet minden formája a halál szolgálata, gyilkosság. Ez is
szükséges megfogalmazás: a türelmetlenségtől kezdve a másik ember "po-
kolba kívánásáig" és a tetteken elkövetett gyilkosságig minden benne
van. A dolog csak egyet jelenthet: az ilyen emberben nincs benne wara-

teni Lélekről szól az ige. Azonban ennek a kérdésnek a felvetésében számolnunk kell egy nehézséggel: a pneumatikus jelenségek nem egyszerűek. Másképpen úgy mondhatnók azt, hogy az isteni és a sátni lélek jelentkezősége módjai, formái között nem lehet külső látás alapján, empirikus módszerekkel különbséget tenni. Hiszen a sátni lélek harcmodorban épen az a legveszedelmesebb, hogy színlelő, önmagát isteni lélek, így kell az apostoli levelekből azt az intést is hallanunk, hogy a Sétán a világség ágyvalóvá változtatja át magát /2. Kor. 11, 14/. De nemcsak a rajtuk kívül álló világban és a rajtuk kívül törvényszerűségeiben nem tudjuk a különbséget empirikusan megtenni, hanem - vagy talán még kevésbé - önmagunkban sem. Már a Luk. 9, 51. kk. verseiben olvasható történet is figyelmeztet erre: a tanítványok ott azt hiszik, hogy Isten lelke mondhatja velük a bosszúvágyból fakadó szavakat. Jézus azonban megdorgálja őket /s jellegzetesen egészíti ki néhány kézirattal, főleg a nyugatban, a jézusi mondatot ezekkel a mi mostani összefüggésünkben jelentős szavakkal: ouk cidate, poiou pneumatos este "nem tudjátok, milyen pneumatok vagytok"/. Kérdettől fogva, Jézus tanításából világos az, hogy a lelkek különbözőségének a kérdésére a hamis próféták kérdésével függ össze: ezek sem különböztethetők meg látható kritériumok alapján. Vigyáznunk kell: Isten a helyes döntést mindig kockázatos lépéssé teszi, nem kézzelfogható bizonyosságra, nem lemérhető mennyiségek és tényezők pontos megmérése alapján levont következtetéssé, hanem a hit kockázatának a vállalásává. A léleknek hinni lehet és kell /pistoteite!/. De ez nem azt jelenti, hogy így aztán teljesen vaktában kell meghoznunk a döntéseinket a teljesen bizonytalanságra vagyunk hagyva. Már Jézus beszél arról a tanítványos bennünket, hogy van itt alapja a megítélésnek, lehetősége a megismerésnek: gyümölcseikről ismeritek meg őket. Az itteni részben ezért nem alap nélkül figyelmeztet bennünket a levélíró: meg kell próbálnunk /dokimazete/ a lelkeket. A hit magatartása nyilván nem a gyanakvás, de nem is az, hogy vakon menjünk neki fejvel a falnak. Megfontolt magatartás, amely a kipróbálás eszközével föltétlenül és alaposan él.

2. Ebben az időszakban a gyülekezetek életének különösen fontos problémája az. Az 1. Korinthusi levél hosszasan szól a lelkek megkülönböztetésének /diskrízis tön pneumatön/ problémájáról és a kegyelmi ajándék fontosságáról. Nagyon lényeges, hogy ne értsünk rajta mást, mint amit az ige mond. Mi itt általában helytelen szóval "lelkek megítéléséről" beszéltünk sokszor s arra gondoltunk s azt hirdettük, hogy a hívó ember ítéletet mondhat arról: ki a hívó és ki nem az. Itt nem erről van szó, hanem arról, hogy aki kegyelmi ajándékot kapott rá, az a gyülekezetben a leghonalyosabb pneumatikus jelenségekről is meg tudja állapítani: sátni vagy isteni pneumatól indítottak-e, s Korinthusban ez épen a glósszolóliával kapcsolatosan vetődik fel. Ez a primitív, legkezdetlegesebb a természeti fokhoz legközelebb álló pneumatikus jelenség, az ekasztikus állapotban, érthetetlen szócsoportokban, hangtömegekben /glóssza/ elmondott bizonyágtétel nemcsak a keresztyén gyülekezetben fordult elő, hanem a pogányok ekasztikusáiban is. Ezen az alapon a pogány ekasztikusok polgárjogot akartak kapni a keresztyén gyülekezetekben is. Azonban kitűnt, hogy szavuk krisztuskáromlás, rombolja a gyülekezetet, ezért el kellett őket távolítani onnan. Hogy valójában ez volt a helyzet, azt azok révén lehetett megállapítani, akik kapták a "pneumák megkülönböztetésének" kegyelmi ajándékát. E mellett a speciális karimatikus adottság mellett azonban van ennek a jelenségnek általánosabb és az kisebb körű forrása is: minden keresztyénnek tudnia kell különbséget tennie pneuma és pneuma között. A gyülekezet ma is tele van olyan emberekkel, akik azt sem tudják, hova legyenek a nagy vallásos buzgóságtól. Mindenkit megtevesztenek kegyes sürgésükkel-forgásukkal. A gyülekezet tisztasága érdekében azonban próbára kell tennünk őket: hánha az tűnik ki - bármilyen nehéz is elgondolnunk róla. Luk - hogy sátni pneuma van bennük. Mi a "kritérium"? Nem szavak, nem kegyes gesztusok - az miné lehet szemfényvesztés. Egyetlen kritérium
- 3.

a helyes hitvallás lehet. Ez pedig itt egyáltalában nem szavak kimondását, megtanult vagy tőlünk eltanult gondolatok végiggondolását jelenti, hanem az egész ember teljes lelki magatartását, egész beleadottságát, indulatát. Így kapjuk azt az eredményt, hogy a gyülekezetben csak ott lehet jelen isteni lélek, ahol az ember minden mozdulatával arról tesz bizonyságot, hogy a testben elérkezett Jézus a Krisztus: ahol tehát minden mozdulatunk, szolgálhatunk, egész indulatunk arról tanuskodik, hogy nem akarjuk kettéválasztani sem Jézusban, sem keresztény életünkben a testet és a lelket, a földieket és a mennyieket, nem nézünk a kegyesség elefántcsonttoronyából hűvös fölényrel és szent idegenkedéssel az emberek hétköznapi, testi, e világi kérdéseire s ezek megoldásának kísérleteire. Azért nagyon nehéz kérdés ez, s azért tud itt a Sátán óriási és könnyű sikereket elérni, mert mindnyájan azt az álláspontot tartjuk szimpatikusnak és szentebbnek, hogy aki lélek által él, az el kell hogy szakadjon a testtől s a lélektől kapott új élet felment bennünket a test problémáitól s az azokban való szolgálattól. A levélíró élesen fogalmaz: ez Jézus megtagadását jelenti lényegében /igen nevezetesen a latinoknál található s a vulgátában is olvasható variáns: solvit Iesum - az ilyen hitbéli magatartás Jézus Krisztus egységének meghontásához vezet, annak a tünete/. Nem szabad tehát órzelgősségből, szimpátiából megtévednünk ebben a kérdésben. Akik a gyülekezetekben épen a nagy vallásosság, a tökéletesebb szentség és a magasabbrendű kegyesség nevében propagálják azt, hogy "tisztá evangéliumot" hirdessünk a szónak olyan értelmében, amely kizárja az evangélium hirdetéséből az emberek földi-testi kérdéseikért való felelősséget és szolgálattól, - azok az antikrisztusból valók, mert az antikrisztus ebben a formában van jelen a világban, s ott is látszik sátni mivolta, hogy - mint fentebb említettük - valóban "anti-Krisztus" akar lenni, Krisztust akarja pótolni, Krisztus arcát aggatja fel álarconak, Jézus szavaival szélhámoskodik, sőt: Krisztusabb akar lenni a Krisztusnál.

4. A gyülekezet számára nem lehet problémátikus az egész ügy. Nem szabad annak lennie azért, mert a győzelme már megtörtént tény /nenikekate: győzelmek van/, ezért kötelességünk épen az, hogy hűtlanekké ne legyünk ehhez a kivivott győzelemhez. Ez a győzelem a gyülekezet tagjaiban belsőképen úgy történik meg, hogy elhatárolódik mindegyikük a maga döntésében az antikrisztusi lélektől és lelkiiségtől. Csak ez lehet a fegyelem, az egészséges fegyelmezés alapja. Ha ugyanis csak annyit jelent a fegyelem, hogy egyeseket kivetünk a gyülekezetből, de bennünk nem oldódott meg a kérdés, akkor csak rosszabb, mintha semmit sem csináltunk volna, mert így csak a felelősséget akarjuk elhárítani magunkról. Lehetetlen észre nem venni: milyen éles elköteleztetést fejeznek ki az ige itten szavai, pedig csupa indicatívusról, vagy épen perfectumról van szó. Mindenesetre ügyelnünk kell erre a megfogalmazásra. Azért van erre szükségünk, mert így világosan látjuk, hogy a parancs nem lehetetlen kivén tőlünk. Mert igaz ugyan, hogy mi gyöngébbek vagyunk, semhogy a Sátán fölött győzelmet arathatnánk. De az, aki bennünk van, Isten hatalmas Lelke, erősebb az antikrisztusnál, s a győzelem nem a mi diadalunk, hanem az övé. - Itt aztán egészen világosan feltárul előttünk a "kosmos" jánosi értelme: a gyülekezeten belül lévőkről beszél, amikor erről szól, azokról, akik úgy élnek közöttünk, hogy lelkületük szerint nem közülünk valók, más lélekkel vannak telve. Amikor megszólalnak, ennek a léleknek az igényei, szándékai, indulatai beszélnek belőlük, bármennyire megtévesztők is a szavaik, s vigyáznunk kell, mert ha hallgatunk rájuk, ezzel rólunk is az tűnik ki, hogy nem a Krisztuséi vagyunk, hanem velünk vagyunk egyek lelkület, indulat szerint. Mert csak a hozzájuk hasonlók hallgatják meg őket s hallgatnak rájuk. Pedig mi Istenből valók vagyunk. Nem szabad ettől a megállapítástól megriadnunk, bármennyire kizárólagosan hangzik is. Már tisztázódnia kellett bennünk, hogy ez a kizárólagosság nem a góg szolgálattában áll, hanem azért történik, hogy elhatárolódják egymástól az, ami nem égvé tartozik, nem összevaló. Mert a kiélesedés tovább is folytatódik, az előbb mondottak ellentétes pólusáig: viszont aki ránk hallgat,
- 5.
- 6.

az -de csak az - Istentől való. Itt is nagyon helyénvaló a jónosi polarizálás: csak kétféle lélek van: az igazság, valóság /alétheia/ lelke és a megtévesztés vagy tévelygés /planó: aktív és passzív értelemben is használatos/ lelke, mint ahogy az előzőekben láttuk a hallottuk a különbségtétel lehetőségét. Isten és Sátán nem úgy válik el egymástól a teremtmény életében, hogy vannak nagyon isteni, aztán már kevésbé isteni, részben egy kicsit itt-ott már sátáni, de azért részben még mindig Istenhez tartozó dolgok, jelenségek, történések. Hanem csak a "vagy-vagy" lehetősége van számunkra. Ez pedig annyira komoly kérdés, hogy itt vetődik fel mindig a Szentlélek ellen való bűn veszélye is: aki egyszer felismerte az igazság Lélkét s aztán azt hiszi, hogy lehet ebben a kérdésben alkudni is, az a Szentlélek ellen vétkezik.

VII. ISTEN SZERETETE ÉS A FELEBARÁTI SZERETET

4, 7-21.

7. A hitvallás kérdésének felvetése s az erre adott felelet után ismét nem véletlenül, hanem az előző kérdés kiegészítéseként, mintegy magyarázatul s az adott felelet valóságos voltának garanciájaként következik az etikai parancs említése. Az etika területén az ember a magazerréti életének sokféle ágazó helyzetében, kérdéseiben keres utat, megoldást. De vajjon lehetséges-e itt valami önkényes irányításban, valami emberi elgondolásban találni meg az utat, az egységet, az egyöntetű magatartást? Minden emberi-világnézeti etika ezt kísérli meg. Az ige azonban - nem polemikusan, nem negativisztikusan, hanem igazán minden tiltakozás helyett pozitív bizonysgtétel formájában - arról beszél, hogy az egység útja egymás szeretésének az útja, ez azonban nem emberi lehetőség, hanem csak az Isten mindent megelőző szeretetére adott válasz, ebben pedig nem külső rezonancia, hasonulás Istenhez s az ő indulatához, nem valami mechanikus eltanulása ennek, hanem a vele való lényegi, létbeli azonossg: szeressük egymást, - aki szeret, az Istenből született. Figyeljük meg itt azt a már említett tényt, hogy a gyülekezeten belüli testvéri szeretet köre két menetben, mozzanatban szélesedik ki itt egyszerre: először az általánosabb megfogalmazásu "alleloua" /egymást/ tárgy révén, aztán pedig még tovább úgy, hogy a tárgy egyszerűen el is marad. A szeretet parancsa egyszerűen annyivé válik - egyszerűsödik és tágul egyszerre: "szeress". Nincs semmi további meghatározás, sem módra, sem időre, sem tárgyra nézve, mert mindez félreérthetetlenül benne van abban a szeretetben, amellyel Isten szerette a világot Krisztusban: mindenkit, mindig, az élete árán.
8. Csak ezután következik a kizáró ellentét megmutatása: a szeretet nélküli gnosztikus, a fölényes elméleti kereszténység híve lényege szerint és léte meghatározottságában idegen Istentől. Ez az egyenlet: Isten = szeretet, kihuzza a talajt a gnosztikus típusu vallásosság lába alól.
9. Tehát Isten szeretete a gyökér, így nem is a mi szeretetünket kellene legetni, elemezgetni. Ha tudjuk: mi az Isten szeretete, akkor nem kérdéses tovább a miénk, mert ez egyszerűen amannak a tükröződése. S itt - nem véletlenül - nem a teremtő, hanem a megváltó Istenre utal az ige. A mi számunkra a teremtő Isten lényege is a megváltó Istenen át mutatkosik meg, ~~mindenütt~~ benne válik érthetővé. Minden a Krisztusban tárul fel, nem csupán a megváltás titka: hiszen ő Isten kijelentése maga. A kereszt az, aminek szükségszerűen van köze az emberi élet teljes köréhez, minden kérdéséhez és minden tényéhez. - Láttuk, hogy a szeretet tulajdonképpen lényege szerint az odaadás, önmagunk odaszánása másokért. De ez sem lehet emberi lehetőség: nem a mi magunkból és magunktól való odaadásunk. Mi csak akkor szeretünk, ha Isten szeretete árad át rajtunk akadálytalanul. A ~~mi~~ "priusz", sőt: a "primus" az egyetlen saját gyökérü, alanyából kiinduló szeretet, Isten szeretete. Hogy mennyire az, azt az is mutatja, hogy emberi szemmel nézve teljesen érthetetlen, valószínűtlen és számításaink ellenére való: hiszen nem szeretetreméltó

emberekre irányul, hanem a szerető Isten ellen lázadó s őt megtagadott ellenségeire, bűnös emberekre. Nem is ebben áll, hogy az az Isten, aki szeret, s az ember, akit szeret, kelemen és zavartalanul örvendeznek egymásnak, hanem abban, hogy az Atya feláldozza Fiát, az egyszülöttet engesztelésül /hilasmos/ azokért, akik éppen vele kerültek olyan viszonyba, hogy szükségessé vált az engesztelés. -

11. Mindez kétségkívül rendkívüli és ámulatra való dolog. De az ige mégsem azzal folytatja, hogy csodálkozunk hát el Istennek ezen a szeretetén. Hanem azzal, hogy ha Isten valóban így szeretett bennünket, akkor mi kifejezetten tartozunk /opheilomen/ neki azzal, hogy így szeressük embertársainkat. T. i. ez az az egyetlen megatartás, amely az ámulatunkat, a csodálatunkat nem kizárja, hanem magában foglalja, s bizonyítéka annak, hogy az ámulatunk igazi, helyes. Ha nem ezen úton járunk, akkor hasonlókká leszünk a Mt. 18, 35. k-k-beli adós szolgálóhoz, akiknek jólcsett tudomásul vennie ura kegyes viselkedését, nyilván kellő mértékben örvendezett is ennek, ámuldozott is rajta, - csak éppen mindez nem volt igazi, valóságos: mert amikor adós szolgálóval hasonlóan került szembe vele, akkor a legrobotabb hálátlanság árulta el érzéseinek tartalmatlanságát, hazug voltát. - Érdemes azonban tovább is gondolkozunk azon, hogy miért éppen az egymás szeretése, az ember-szeretet a helyes és Istentől megkívánt válasz az ő szeretetére. Miért nem azt a nagyon természetes következtetést vonja le az ige: én szeretlek titeket, tehát ti szeressétek engem, s mással ne törődjétek... /Ez a gnosztikus tézis! / Először azért, mert Isten láthatatlan a mi szemünkre, tehát az ilyen gnosztikus istenszeretet irreális. Másodszor azért, mert Isten nem szorul rá a mi szeretetünkre, tehát az ilyen elméleti istenszeretet arrogáns is: mint az Istennek jót tennék vele, ha őt így szeregetjük... Harmadszor azért, mert a felebarátaink viszont itt vannak körülöttünk és közöttünk: úgy vannak itt, mint velünk egy Isten teremtményei, egy atya gyermekei, s a függőleges viszony mellett ilyen esetben elfeledkezni a vízszintes relációról - hazugság. Végül pedig azért, mert Isten még ráadásul Krisztusban kifejezetten azonosította is magát az emberrel és az ember érdekeivel, amikor azt mondta: ha a legkisebbikkel cselekedtetek, velem cselekedtetek. Tehát az embertelen gnosztikus istenszeretet krisztustalan és istentelen is. Az Istennel való közösség csak az ember-szeretetésben állhat fenn, nem az eksztázisban, nem a gögös istenszeretet fikciójában, nem élménykegyességben. Az élménykeresztyének szálljanak le a mennyből szeretetükkel a földre, mert különben megintcsak a régi bűn következik be: a kegyesség és az erkölcs kettészakítása, s így az erkölcs vagy külön úton jár, vagy egészen el is sikkad. ~~Amennyiben~~ Az pedig bizonyos, hogy Isten a világtörténelem nagy ítéleteiben mindig úgy döntött, hogy az erkölcstelen ~~szükségessé~~ vallásosságot a vallástalan erkölcsiség által ítélte meg és szégyenítette meg. - Az a kifejezés, amit az Istenhez való ilyen viszonyunk jelzésére használ az Írás, azok közé a kifejezések közé tartozik, amelyek sem nem képek, sem nem metaforák, sem nem szimbólumok, éppen úgy, mint az sem, hogy mi a "Krisztus teste" vagyunk. Ez a tény tárgyi valóság, éppen a Szentlélek által, akit Isten adott nekünk s csak az lehet az életünk egyetlen megoldása is: a felettünk lévő Isten nem csupán közöttünk lévővé, hanem egyenesen bennünk lakóvá válik. Az ut mindenestre az, amit itt említettünk. Először tehát Jézus Krisztusnak kellett eljönnie hozzánk. S így az az Isten, akitől az imént azt mondta az ige, hogy láthatatlan a szemünkre, Krisztusban láthatóvá vált, szemünk előtt van /tetheametha perfectumnak ez az értelme/. Aki látott engem - mondja, - az látta az Atyát. Ez a látás, amely ismét arra vall, hogy nincs látásból eredő hit /az Atyát soha senki nem látta!/, de szükségszerűen van hitből fakadó látás /Aki engem látott, látta az Atyát/, - ez a látás lehet a bizonyosságtétel egyedüli hiteles alapja. Viszont megfordítva is kell mondanunk: ha valóban megvan ez a látásunk, akkor az bizonyosságtételre kötelez, indít bennünket. Músként ez nem lehet. Így az Istennel való közösség garanciája itt ismét a hitvallás, a tettebb már említett értelemben. Ennek a hitvallásnak itt éppen két döntő vonása domborodik ki: történetisége,

hiszen a történeti Jézushoz kapcsolódik, és igéhez kötöttsége, mert az Istentől ihletett teljes írás /ebben az esetben az Összövetség!/
 és a jézusi tanítás olyan szent "hagyományai" az egyháznak, amelyeken túl nem teheti magát soha s amelyektől nem is függetlenül, sem többet - abban az értelemben, hogy más - nem igényelhet semiféle magasabbrendű pneumatikus megvilágosodás programjának ürve alatt, mint ahogy a gnosztikusok tették /v.ö. 1. Kor. 4,6: to mē hyper ha gegrap-tai/.
 Vagyis mostmár ezen a ponton feltárul előttünk a levél teológiai-
 ájának alapszerkezete. A mindent hordozó fundamentum az Istennel való közösség: erről úgy tanít a levél, hogy ez a testvéri és felebaráti szeretetben van garantálva, mert ebben realizálódik. Viszont a testvéri szeretet, amely így mintegy az Istennel való közösségben folytatódik s erre a közösségre vezet, ezen keresztül végeredményben a helyes hitvallást sarjasztja ki magából. A helyes hitvallás a mondottak értelmében viszont nem szó, nem gondolatok elgondolása, hanem existenciális magatartás. Így a három alapvető valóság: Istennel való közösség, testvéri szeretet és felebaráti szeretet, helyes hitvallás - között tökéletes az egység, ezek egymásba mennek át, egymásból sarjadnak ki, egymástól el nem választhatók, élő körforgás viszonyában érik egymást. - Arról a szeretetről, amely így Isten szeretete s csak ebben a formában a mi rá válaszoló szeretetünk, azt írja a következő vers, hogy ez Jézusban lett tiszta megismerésünk tárgyává, s így a 16. vers első fele a rész összes eddigi versének összefoglalása is /7-16a/.

16. b. A vers második felében még egyszer summázza az előző szakaszt, a közösség gondolatát mindkét oldal irányában hangsúlyozza: az ember Istent és Isten az emberben, - s ezután az így megrajzolt közösség k övetkező ményeiről szól. Az első következmény az, hogy az ember bizodalommal, bátorosan élhet meg az ítéletben /v.ö. Jak. 2,13/. Ez a megállapítás azt mutatja, hogy sem a szerénység nem keresztyén erény, sem a gőg nem hívő tulajdonság. Valamennyien ítélet alá kerülünk, itt nincs kivétel és nem lehetnek illúzióink. De akik a már emlegett módon élnek közösségben, élő és valóságos kapcsolatban Istennel, azok bizalommal, nem pedig remegéssel és bizonytalansággal néznek ez elé az ítélet elé. A vers második felére nézve megoszlanak a szöveg állapotára vonatkozó nézetek. Többen azt teszi fel, hogy szövegromlás történt, s így érthető, hogy kiegészítések és módosítások találhatók a variánsokban /pl. ez:

kathōs ekeinos ēn en tō kosmō anōmos kai katharos, ~~hōti~~ houtōs kai hēmeis.

17. stb/. Azonban az ilyenfajta gondolkodás nem számít a szöveg tiszta értelmével. Itt arról van szó, hogy Jézus Krisztus a mostani világkorozakban itt van a földön egyházában, s amiként ő van itt, úgy kell nekünk is itt lennünk. Sem a multidő feltételzésére, sem az ő ittlétének bővebb módhatározói kibővítésére nincsen szükség. ~~Mint~~ Mi tudjuk, hogy most is a világban van s azt is tudjuk, hogyan van itt. A lényeges az, hogy mi ugyan lyanok legyünk itt a világban, mint ő. Ez az engedelmesség tartalma, hiszen benne azt formálta meg Isten, akinek bennünket akart s

18. változatlanul továbbra is akar... A második következmény az előbbinek egy bizonyos értelemben történő elál-talánosítása. Amott csak arról volt szó, hogy ha Istennel vagyunk közösségben, akkor ez a közösség kizárja azt, hogy az ítéletre félelemmel, szorongással tekintünk. Most azt is kimondja az ige, hogy a szeretet egyáltalában nem csupán az ítéletre nézve, hanem minden vonatkozásban mindenféle félelmet kizár, egyenesen kizár, kivét belőlünk /exō ballei/. Ez azonban nagy dolog, ezért az ige nem is javasolja el hozzátenni azt az igényes korlátozást, hogy ez csak a teljes, tökéletes szeretetre vonatkozik: arra a szeretetre, amely az emberi személyiségünk minden létező vonatkozását teljesen betölti, egészen urrá lett fölötte. Nagyon könnyű felismernünk annak a tételnek a pszichológiai tüneteit: azok gyűlölködnek közöttünk, akik félnek s csak azoktól félnek, akiket gyűlölnék. A megállapítás még így is rendkívül érdekeljes, éles. De azt ne higgyük, hogy a levélíró a bűnnel, a gyűlölettel szemben könnyelmű: talán elbogatellizálja a jelentőségét. Hanem a szeretetben nagyon erős, a szeretetnek tulajdonít minden mérték felül álló hatalmat az a levélíró, ez a gyűllekezet, ez az egyház.

19. Könnyen felvetődhetnék itt is a góg kísértése, azonban ettől megint a gyökér tisztázása óv meg. Ha dicsekszik ez a levélíró, ez a gyülekezet, ez az egyház, akkor nyilvánvalóan az Úrral dicsekszik. Itt is minden megkötöttség nélkül az agapéről van szó, s erről azt mondja itt el nagyon nyo, atókosan, hogy mi csak azért szerethetünk, mert ő szeretett minket. Vagy még kifejezöbben így fogalmazhatjuk a levél itteni szava- it: a mi szeretetünk abban áll, hogy ő szeretetében tart /agapéken/, szeretetbe fogadott s most is szeretetében tart bennünket. Ennek az
20. így értelmessé és megértett szeretetnek egyetlen próbája van: a konkrét szükségében előttem álló /non heöraken!/ és velem egy Atyától való /g- delphon!/ ember szeretete. Vannak, akik kétségbevonják, hogy ezek a szavak Jánostól, a levélírótól származhattak volna. Azt mondják: fordít- ott a logikája, hiszen valójában könnyebb a távolit szeretni, mint a köselt. Csakhogy itt nem az ideálista ember logikája érvényesül, ha- nem a bibliai logika, Krisztus logikája. Ő pedig a szeretet realitására kérdés rá, s arra int: a távoli, láthatatlan Isten szeretetét könny- nyen állíthatjuk magunkról, mert ellenárizhatetlen. De a közeli fele- barát szeretetének ellenőrzése épen látható volta miatt nagyon egyszer- rü. Ezért volt az, hogy Jézus sem az első hanem a második tábla tör- vényeinek magyarázatával kezdte a tízparancsolat magyarázatát a Hegyi Beszédben. Itt készfelfoghatóan kanta rajta a fariseusi kegyeseket sok
21. hazugságukon. Ha egyébként tovább megyünk, ugysis annak kell kitűnnie, hogy a kettő legfeljebb ilyen "ellenőrizhetőségi" szempontból ~~különböz- tethető~~ különböztethető meg, de sem el nem különíthető egymástól, sem szembe- nem állítható egymással. Az istenszeretetet nem lehet a felebaráti sze- retettel szemben kijátszani, sem megfordítva. A gnózis válogatós szere- tete épen itt mond csődöt s Jakab levele parancsára vagyunk utalva: a szeretet nem szeretet, ha személyválogatás van benne.

VIII. A GYŐZELMES HIT: VALLÁSTÉTEL ÉS BIZONYSÁGTÉTEL

5, 1-12.

1. A réez első versében tovább menően arra a kérdésre ad választ mostmár az ige, hogy mi hát a kapcsolat, hol szerves az összefüggés az isten- szeretet és a testvéri szeretet között. A Jézus Krisztusban való hitből és ennek megvallásából indul ki. Megállapítja, hogy ez a hitvallás nem külsőképen produkálható valami, hanem léten: az újjászületés tényén a- lapuló valóság. Aki Jézus Krisztusról jól tud hitet vallani, az erre egyedül azért lehet képes, mert lét szerint kapcsolódik Istenhez: tőle született. Ugyanez a lét szerint való kapcsolat azonban, ha jól gondol- kozunk róla, feltétlenül együtt jár egy másik másik következménnyel is. Isten az Atya. Nekem Atyám. De Atyja mindazoknak, akik velem együtt tő- le születtek. Szükség értelemben a gyülekezetről, tágabb értelemben az egész emberi nemzetségről van itt szó. Tehát Isten Atya voltát nem em- lithetem meg úgy, hogy ugyanakkor haligathatnék az emberek testvér vol- táról. Viszont ebből az következik, hogy aki Istennel a szeretet kap- csolatában van, az Isten gyermekeivel is csak ilyen kapcsolatban le- het. Olyan következtetés ez, amelyről gyakorlatban különösképen könnyen vagyunk hajlandók megfoledkezni. Pedig ez a gondolat távolabbi követ- kezmenyekkel is jár. Azt is jelenti, hogy épen azért, mivel ez a szere- tet létbeli adottságon alapul, nem visszafizető szeretet az emberekhez való viszonyunkban, hanem előlegező szeretet. Nem azt nézzük: kit lehet kit érdemes szeretni. Szeretünk, mert hisszük, hogy erre a válasz is csak ez lehet. Az Istentől kapott szeretet átalakítja a világot. S most
2. a következő vers a 4,19. megfordítása: azt mondja ki, hogy a testvéri szeretetben a megtapasztalt isteni szeretet valósága él. A gondolat ab- ban a másikban folytatódik, hogy a szeretet sikjában a parancsolatok me- tarvása nemcsak hogy nem lehetetlen, de még csak nem is nehéz. Egyfelől

- szert nem nehéz, mert Isten maga tette könnyűvé akkor, amikor Jézus Krisztusban a megtartott törvény ajándékát adta nekünk. Az ő terhe
4. könnyű annak, aki szív szerint vállalja a heroldusát. Másfelől azért nem nehéz, mert ezzel meg is kaptuk rá az erőt. Mindennek van erő a Krisztusban, mert ő megerősít. Kérdés dolog volna azt mondani, hogy a levélirő itteni állításai egy vétkes törvény-optimizmus evangélium-ellenes kijelentései. És az erő abban van, hogy legyőztük a világot. Fölötte állunk. De ebben a megállapításban minden marémságra és körkörös látásra ellenére, amivel a bizalmatlanok védelmezhetik, az kevesebb, az féltés nélküli. A gyáva keresztény generációk megijednek az igazán Isten lelketől fogant kijelentéseken s elkezdnek ok nélkül és bűnszerűen szerénykedni. Szerénykedésük azonban csak hitetlenség, mert Isten gazdagságát, ajándékosó kegyelmét szegényítik meg vele s maguk személyre nézve. Ez a győzelem egyszerűen "pozitív", kiindulási pont. Nem is volna negatívum: nem nyilvánulhat meg a keresztény hitünk abban, hogy a világhoz akarjuk mérni magunkat s semmi más nem akarunk lenni, csupán az ellenkezője annak, ami a világ. És a győzelem egyszerűen és tisztán csak a nagy pozitívum következménye, azé a pozitívumé, hogy mi Istentől születettük s az ő gyermekei vagyunk. Tegyük fel éppen ezért azt a kérdést: milyen hit ez s ki és mi a tárgya? A felelet rövid, de rövidségében megint csak sokat mondó: Jézus Krisztus, az Isten Fia. Nem ismétljük el újra, mit jelent ez a hitvallás éppen a doketista krisztológiával szemben. A valószínűságon tetté lett Krisztus, a történetivé lett Fiu éppen ebben a minőségében s csak ebben "sten Fia, a világ megváltója.
 6. A teljes Jézus: keresztisége és halála. Vízben és vérben át érzésett. A doketista krisztológiába tévedt pneumatikus az utóbbit elvetik, mert a halhatatlan pneumatikáról ábrándoznak és rezélnék ilyenkor. Pedig a valószínűságon Krisztus nem csupán a kettő útján /dis/ érzésett, hanem ezt a kettőt hozta nekünk is /en/ azzal az igénnyel, hogy mi is ezen az után járjunk tovább. Mindaz nem a mi ábrándunk, mint ahogy a pneumatikus doketisták ábrándjaik útján járnak. Mindaz teljes bizonyosság számunkra, mert a Lélek maga garantálja a bizonyosságát. Nem a mi elképzeléseinkről van szó, hanem Istentől adott valóságokról. És a tanuszkodás kérdését veti fel. Ne csodálkozunk, hogy ilyen nagy dolgok nem vita nélkül jelennek meg a világban. Tudjuk, hogy a vita éppen az Isten népe egyik részétől indul ki, Izzól egyik felétől. Tanuszkodásra van szükség Isten és népe perében. A tanuvallomás akkor hiteles, ha nem egyetlen tanu alapján kell ítélni. Három tanu vallomása az ószövetségi mérték szerint is tökéletesen hiteles. S itt a három tanu már előttünk áll: a víz, a vér és a Lélek. Mellékesen említjük meg, hogy ezt a részt a későbbi szövegleirők az u.n. comma Johanneseummal kibővítették s a Szentháromságtan dogmatikai alaphelyévé tették. Erre nem alkalmas. Ezzel nem azt mondták, hogy a Szentháromságtan tanának nincsenek bibliai alapjai /számtalan hely közül csak a missziói parancsra gondoljunk/. Csak azt, hogy ez a hely nem alkalmas ilyenminék, mert a hivatkozott rész későbbi eredetű. - Ennek a három tanuak a bizonyoságtétele egészen ki azt a tanuszkodást, amelyről a levél elején /1,1-4/ olvastunk: embereri szentana vallomását. Az embereri bizonyoságra is hallgatunk, azonban itt nagyobbról van szó. Olyasmiről, ami fölötte áll annak, de ugyanakkor nem teszi fölélegessé azt, hanem kiegészíti, sőt, ennél is többet jelent: hitelesíti, garantálja.
 10. Embereri és isteni bizonyoságtétel egysége is Krisztusban van adva számunkra: benne válik miénkké, rajtunk belül valóvá az a bizonyoságtétel, amely nélküle rajtunk kívül való, fölünk független és fölünk idegen marad. Istent úgy Krisztusban embereri ügyé válik, s ha ezt nem vesszük tudomásul, akkor Isten lényegével kerülünk szembe, őt magát tesszük hazuggá. Isten
 11. ügyének tartalmi meghatározásában ismét a levél elején mondottakhoz hajlik vissza a levél írója: ez az örök élet, amely nemcsak birtokosaiul, hanem szolgálóul is hív el bennünket. Éppen abban válik a miénkké, hogy mi szolgálóivá válunk ennek az ügynek. Elett - örökélet - és Krisztus így annyira szorosán fonódik egybe, hogy egyenesen eggyé lesz, s most ezt az egységet mutatja be a levél pozitív és negatív oldalról egyaránt: aki a Fiu, annak van örökélete. Aki nem mondhatja, hogy ővé a Fiu, annak nincs örökélete.

IX. A GYÜLEKEZET BIZONYOSDÁGA ÉS KÖVETKEZMÉNYEI.

5, 13-21.

13. A visszatekintés összefoglalás imént az élet kérdését helyezi a levél egészének középpontjába. Ha a keresztyénység lényegét keressük, akkor ezt ebben az egyben kell megtalálnunk. Ez oszlatja el a csőd-filozófiai ködöt /existencializmus/ s ezt épen azzal teszi meg, hogy az embert az individualizmus posványából emeli ki. Örökélet /eterna aeternitas/ - ezt a fogalmat is csak akkor értjük helyesen, ha előszörban azzal számolunk, hogy nem individualista kategória. Csak akkor ember az ember a bibliai üzenet értelmében, ha test és lélek szerint ember. A "lélek halhatatlansága" /Unsterblichkeit der Seele/ helyett a bibliai üzenet s hitvallásaink is a test feltámadásáról beszélnek. Az ember pedig csak úgy lehet test és lélek szerint való ember, ha megvan az otthona, a világa: a megújult ember tehát nem gondolható el másképpen, csak úgy, mint a megújult világ lakója. A megváltott ember a megváltott új világ polgára. Ezért kell jól tudnunk, hogy a bibliai üzenet nem az egyéni üdvösségről szól, hanem a teremtett világ megváltásáról. Ez a tiszta keresztyén örökélet-fogalom. Tudott dolog lehet ez előttünk, de akkor is jó minél többször tisztáznunk, mert épen ezen a lényegi ponton a legerőteljesebb és leggyakoribb a világnézatiség támadása: az idealizmus szüntelen ostroma. Mindezek alapja az Ur Jézus Krisztus nevében való hit: benne mintegy "materializálódik", valósul az örökélet.
14. Aki így van birtokában az örökéletnek, az bátorodatosan áll Isten elé. És az imádság személyes kapcsolatában jut kifejezésre. De imádkozni is tudnunk kell. Itt is legyen nagyon személyes az Istennel a Krisztusban való kapcsolat. Az imádság a ~~hitvallásunk~~ hitből fakad: a hit az igéretelen alapszik. Csak azt kérhetjük, amit Isten igéreteiben valóban megígért nekünk. Emberi viszonyok között tudjuk: nem sérthetjük meg azt, aki iránt le vagyunk kötelezve, aki iránt hálát érzünk s nem kérhetünk tőle olyasmit, ami "elvei ellenére való". Vajjon mindig komolyan vesszük-e ezt Isten előtt állva is? Vajjon lemérjük-e ezen smérlegen az imádságainkat? - De tovább is kell mennünk egy lépéssel. Ha jól gondolunk, az is kitűnik, hogy ez nem korlátozás, hanem kitágítja imádkozásunk, imádságaink körét. Hiszen az igéretetek egyre tisztább megismerése egy nagyobbnak mutatja előttünk Istent. Olyannak, amilyennek a magunk képzelgéseiben sohasem mertük gondolni. De perese, ami elhajlás az imádságainkban, azt helyre igazítja ez a látásunk.
15. A hitből való imádságnak még egy olyan sajátosága van, amit kevésbé tudunk megbecsülni, ezért kevésbé is tudunk veleélni. Ez az, hogy a hitből való imádság megszünteti a jelenbeli kérés, a kérés jelenbeli volta és a jövőbeli megvalósulás, a megvalósulás jövőbeli volta közötti feszültséget. Mindnyájan tapasztalatból tudjuk, milyen kínos dolog a várakozás. Amikor már kértünk, igényeltünk vagy megrendeltünk valamit a hétköznapi életünkben, s ezt épen azért tettük, mert nagyon nagy szükségünk volna rá, s akkor nem teljesül azonnal a kérés, az igény, a rendelés: várni kell rá. Valami egészen sajátosan rossz érzés a céltalannak tetsző, mert bizonytalan időre szóló várakozás. Addig tétlennak kell lennünk addig nem kezdetünk hozzá ahhoz, amireh a kért, kívánt, igényelt dolog birtokában már annyira szeretnénk s tudnánk is hozzáfogni. Az kétségtelen, hogy nem sürgethetjük Istent. De nincs is erre szükség, ha igazán hitben élünk /"Adj, Uram, de mindjárt!"/. Amit jól kértünk, Isten igéretei szerint, ezeknek megfelelően s ezek körén belül kértünk, arra azonnal építhetünk, már a kérés pillanatában, mert az ige frappáns kifejezése szerint: ekhozen ta aitanata, már meg is van a kérésünk /t.i. az, amit kértünk, a kérésünk tárgya/. Az imádság végső, konkrét kifejezése pedig János 1. levelében pontosan ugyanaz, mint Jakabnál. Nyilván ez az a pont, amelyen szorosságban volt a gyülekezet. A választottság helytelen tanítások váltogása a bűnösöktől elzárkózókká, farizeusokká tette a hívőket.

"Szortirostak", oestalyoztak, itélkeztek ott, ahol szolgálniuk kellett volna és imádkozniuk. Széret kell itt az intellestnek, az eszméletésnek - kire melyik foka érvényes a parancsnak - elhangzanak. Az intelem azonban feltételhez van kötve, Istentől való feltételhez. Az imádság korláta ebben is Isten akarata. Ahol ő végérvényesen itélt, s ez egyformán áll személyekre és ügyekre, történesekre vonatkoztatva, ott ellene lázad dac imádkozni az engedékenység lelkével. De ha mi magunk szabadunk határt a könyörgés határára, akkor bűnösök vagyunk, mert nem vesszük komolyan a bűnbocsánat ígérését. - A "halálos bűn" /amartia pros thanaton/ kérdése nem könnyű. Az egymás körán hazuisztalabs téved ezzel kapcsolatban /a gyilkosság, hitelhagyás és házasságtörés bűnét állapítja meg ilyenekként/, ez azonban igen helytelen a teljesen idegen az újszövetség, bibliai üzenet személyétől. A levél azért nem beszél itt explicit formában, mert magától értetődésnek tartja a kifejezés teljes és határozott ismerését. Szinte céloz, valami ismert dologra, rejtjelesen beszél róla, utalás formájában. Akkor viszont honnan lehetne ismerős máshonnan az itt érintett valóság, mint Jézus tanításából? S ez a meggonolás célra is vezet: megboosáthatatlan bűn Jézus tanítása szerint a Szentlélek kiárolása. De mégis ut is van a következtetésre. Épen abból a környezetből következtethetünk a kifejezés értelmére, abból a kontextusból, amelyben itt elhangzik. Az élet itt a fögondolat, így a halálos bűn a megnyert élet összefüggéséből való kiszakadás, szándékos és tudatos kiesés. Vagyis a farizeusok bűnére és Judás bűnére gondoljunk, ez a Szentlélek ellen való bűn két oldala. Az egyik a Lélek munkáit sátáni munkának mondja, a másik pedig a megváltás módja, Krisztusi útja szükségszerűségének felismerésében tagadja meg azt a Krisztust, aki ezen az úton jön megváltani a világot. - Hogy valóban kritikus a helyzet a gyülekezetekben ez idő tájban e téren, azt a Zsid. 6. intelmái is mutatják. Izráel tipikus bűne kezd teret hódítani az egyházban. Innen kell megértünk azt is, hogy miért vonja meg a levél olyan élesen a határvonalat ebben a kérdésben. Akit Isten elvetett, azt mi hiába akarjuk megmenteni. Persze, csak ez lehet a határa szolgálatunknak is, imádságunknak is! A gnózis veszedelme épen az, hogy a törvény két táblájának mondánivalóságát és valóságát el akarja szakítani egymástól. Pedig ez lehetetlen, hiszen a Szentlélek ellen való bűn két oldala közül is az egyik inkább Isten, a másik inkább emberek felé fordul, hozzájuk való viszonyunkat érinti.

18. A 18. versetől kezdve a befejező összefoglalást kapjuk három nagy tételben. A három tétel három nagy meggyöszódés. Az első az: a keresztyén ember, az egyház embere fölbötte áll a bűnnek. Ami a levél elején parancs formájában hangzott el, az itt most létállítvány. A második az, hogy az igazi gyülekezet lényegében és teljes egészében válik el, különül el a közötte kizértő s benne megszólaló "világtól", nem árnyalatekben és részletekben. A harmadik pedig az, hogy a megoldás n e g y s e n, ezért a döntő aspektus nem a világ zürzevara, nem valami katasztrófalizmus, ilyesmit a keresztyén hit és igehirdetés sohasem jelenthet, hirdethet, de, nem is indokolatlan, alap nélkül való optimizmus, mert a keresztyénség nem is autoszuggestió, nem is "keep smiling", nem is coufizmus, hanem Isten ismerete, a benne való lét, - élet. Ő az igazi, a valóságos /aléthinos/, nem eszme, nem vágyalom, mint "más istenek".

19. Az utolsó vers a levél sajátos stílusán belül maradva éri el a krisztológiai szempontot, az egysz keresztyénség Krisztusról való hitvallása itt éri el tetőpontját /hontos n. i. Krisztusra értendő/: Jézus Krisztus, az, akire az a hitvallás vonatkozik: ő a valóságos, az igaz Isten, és az a mi számunkra az Atya is. S ennek a hitvallásnak a parancsotikus következményét adja a gyülekezetek - pogánykeresztyén hívők - elé a levél, minden idők minden pogánykeresztyén gyülekezetének és hívőjének a legnagyobb kizértésére, a bálványimádás szertalan változtatára és forrájára tekintve: Fiaim, óvakodjatok a bálványimádástól. Akinek Krisztus az igaz Isten, az nem imádkozhat semiféle bálványt: nem imádkozhatja semiféle formában - ő n m a g a t .